

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-229-6-38>

PECULIARITIES OF PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS IN CONDITIONS OF WAR

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

Yefimenko L. L. **Єфіменко Л. Л.**

*Candidate of Legal Sciences,
Teacher of Law
Ukrainian Humanitarian Lyceum
of Taras Shevchenko Kyiv National
University
Kyiv, Ukraine*

*кандидат юридичних наук, учитель
правознавства
Українського гуманітарного ліцею
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Рівень демократичного розвитку суспільства залежить не тільки від формального визнання державою основних прав і свобод кожного громадянина, але й характеризується значною кількістю інших чинників. З-поміж них варто виокремити чіткі юридичні механізми реалізації основоположних прав і свобод людини, а також гарантії їх визнання, забезпечення та захисту як на державному, так і на світовому рівні. Такий механізм має включати в себе специфіку діяльності кожного органу державної влади, що в свою чергу гарантуватиме реалізацію прав і свобод людини і громадянина шляхом виконання їх прямих функціональних обов'язків, а також передбачатиме відповідальність навіть за незначні порушення таких прав і свобод.

Особливої уваги щодо застосування чітких юридичних механізмів реалізації основоположних прав і свобод потребують діти. В сучасний кризовий період загострення соціально-економічних проблем в суспільстві, в умовах російської війни проти українського народу, саме діти є найменш захищеними. У більшості випадків діти не можуть самостійно себе захистити, звернутися за необхідною допомогою до відповідних органів державної влади, так як не мають знань та вмінь щодо захисту своїх прав.

Воєнний час супроводжується великими економічними та соціальними руйнуваннями, вбивством людей, у тому числі й дітей, які в цей час є найбільш незахищеними та потребують підтримки як з боку батьків, так і держави. За таких обставин питання захищеності дітей від країни-агресора, їх життя та здоров'я, психологічний стан, є найгострішою проблемою сьогодення.

Під час війни порушуються всі права дитини: право на життя, право бути з сім'єю і громадою, право на здоров'я, право на розвиток

особистості, а також право на турботу і захист. Соціальною цінністю і передумовою усіх інших прав є право дитини на життя. Війна є найбільшою загрозою життю дитини. Так, на офіційному сайті Офісу Генерального прокурора, наразі встановлено такі статистичні дані щодо злочинів вчинених в період повномасштабного вторгнення РФ в Україну, де особливо болючим є статистика загибелі та поранень дітей (рис. 1).

Рис. 1. Статистичні дані Офісу Генерального прокурора [1]

В останні десятиліття захист і добробут дітей став важливою частиною порядку денного міжнародної спільноти. Наразі розроблено низку норм і стандартів, що утворюють нормативно-правову базу для захисту дітей в умовах збройного конфлікту.

Важливим міжнародно-правовим актом, що становить основу для захисту дітей у ситуаціях збройного конфлікту є Конвенція ООН про права дитини (1989 р.).

Зокрема, стаття 6 Конвенції встановлює [2]:

1. Держави-учасниці визнають, що кожна дитина має невід'ємне право на життя.

2. Держави-учасниці забезпечують у максимально можливій мірі виживання і здоровий розвиток дитини.

В Загальній декларації прав людини (1948 р.) у ст. 25 і 26 також говориться про те, що діти повинні бути об'єктом особливого захисту і допомоги [3].

Незважаючи на наявність численних міжнародно-правових норм, які захищають права і свободу суспільства, забезпечують захист дітей, все таки не виключенням є порушення цих прав у всьому світі. У зв'язку з цим національне законодавство держави має стати вагомим підґрунтям правової системи, що надасть можливість захистити кожного

громадянина своєї держави як на національному рівні, так і на рівні міжнародного захисту прав і свобод.

Наразі Україна також прикладає максимум зусиль для врегулювання захисту прав і свобод дітей на національному рівні. Основним законом України, який врегульовує захист прав і свобод дітей в умовах збройних конфліктів є Закон України «Про охорону дитинства» (далі – Закон). Відповідно до Закону, дитиною, постраждалою внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, вважається «дитина, яка внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту отримала поранення, контузію, каліцтво, зазнала фізичного, сексуального, психологічного насильства, була викрадена або незаконно вивезена за межі України, залучалася до участі у військових формуваннях або незаконно утримувалася, у тому числі в полоні» [4]. Важливе значення має також зобов'язання держави вживати всіх необхідних заходів для забезпечення захисту цих дітей, догляду за ними та возз'єднання їх із членами сім'ї (зокрема розшук, звільнення з полону, повернення в Україну дітей, незаконно вивезених за кордон).

Вагоме місце в системі національної безпеки країни має відводитися й охороні здоров'я, тому захист прав дитини на охорону здоров'я є одним із пріоритетних напрямків державної політики, що також визначено в статті 6 Закону України «Про охорону дитинства». В сьогоденних реаліях це право зазнає численних порушень, так як у зв'язку з воєнними діями погіршується доступ до послуг охорони здоров'я, існує нестача медичного обладнання та ліків. Така ситуація знову таки негативно відображається на найуразливіших групах, включаючи дітей, що в свою чергу є прямим порушенням права дитини на охорону здоров'я.

На жаль, така ж ситуація склалася наразі й в освітній сфері. На територіях, де проводяться активні бойові дії, діти не мають змоги навчатися на належному рівні, що негативно відображається на їхньому розвитку та суперечить нормам національного та міжнародного законодавства. Не зважаючи на такі складнощі, Україна продовжує вдосконалювати законодавство відповідно до міжнародних стандартів та співпрацювати з різними міжнародними організаціями для забезпечення належної безпеки та надання якісних освітніх послуг майбутньому поколінню. Прикладом безпечного освітнього процесу є приєднання України у 2019 році до Декларації про безпеку шкіл (Safe Schools Declaration) [5]. Декларація містить низку зобов'язань для попередження і реагування на напади та використання закладів освіти у військових цілях у період збройного конфлікту. У країнах, що приєдналися до Декларації раніше, вже розроблені та успішно впроваджуються підходи до імплементації документа. Зокрема, 4 серпня 2021 року Кабінет Міністрів України затвердив план заходів щодо реалізації Декларації про безпеку шкіл, що створило умови для

забезпечення права на освіту та формування безпечного освітнього середовища у період збройного конфлікту на сході України.

Варто зауважити, що наразі українська влада намагається забезпечити належний захист дітей, однак не можна зупинитися на досягнутому, так як саме від молодшого покоління залежить майбутнє незалежної України. Діти, що зростають в умовах війни повинні на належному рівні бути захищені не тільки нормами міжнародного права, але й бути упроваджені в національне законодавство держави.

Література:

1. Офіційний сайт Офісу Генерального прокурора. URL: <https://www.gp.gov.ua/>
2. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року (зі змінами та доповненнями). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
3. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року (зі змінами та доповненнями). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
4. Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
5. Декларація про безпеку шкіл (Safe Schools Declaration). URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodna-dilnist/deklaraciya-pro-bezpeku-shkil>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-229-6-39>

NATIONAL PRIORITIES OF THE LAW-MAKING PROCESS

НАЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ЗАКОНОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Karpuntsov V. V.

Doctor of Legal Sciences, Professor at the Department of Political Sciences and Law Kyiv National University of Construction and Architecture Kyiv, Ukraine

Карпунцов В. В.

доктор юридичних наук, професор кафедри політичних наук і права Київського національного університету будівництва і архітектури м. Київ, Україна

Після набуття чинності Угоди про асоціацію між Європейським Союзом та Україною, вільна торгівля, усунення бар'єрів та зближення нормативних вимог отримали додатковий імпульс, що призвело до